

Měšťan, Antonín

Biografie jednajících postav v Evženu Oněginovi

Opera Slavica. 2001, vol. 11, iss. 1, pp. 39-42

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117349>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Aniele Pajakówné a její otec, jenž ji léta neviděl, byl jí doslova očarován. Zcela jinak zareagovala jeho manželka Jadwiga, již byla matka Stanisławy kolem roku 1900 vážnou rivalkou ve vztahu k Stanisławu Przybyszewskému. Jadwiga, bývalá manželka básníka Jana Kasprowicze, svoji antipatii vůči Pajakówné starší přenesla i na její dceru. Mezi oběma manželami došlo k roztržce, která v červenci 1920 vyvrcholila spisovatelovým odchodem od ženy. Przybyszewski, psychicky vykořeněný, se uchýlil ke svým přátelům do Gostyna, kde jistou dobu setrval. Před svou ženou sice tajil místo svého pobytu, ale ta jej nakonec vyhledala a poddajného a nerozhodného Przybyszewského přimněla k závazku, že se v budoucnu nebude stýkat se svou nemanželskou dcerou. Przybyszewski slíbil, ale později svůj slib nejméně jednou porušil. Stanisława Przybyszewska vyrostla ve vynikajícího umělce, napsala dramatickou trilogii z doby Velké francouzské revoluce, z níž zejména tragédie *Případ Danton* patří k tomu nejlepšímu, co z jejího pera vyšlo. Autorka sama zemřela nedlouho po otcově smrti – v srpnu 1935 v Gdaňsku.

Případ Danton je první hra, kterou jsem shlédl na polské scéně a dodnes mi nevymlizel ten intenzivní zážitek, jímž na mne tato inscenace zapůsobila. Četba Przybyszewského trilogie *Homo sapiens* mne nechala chladným, inscenace *Případu Danton* Stanisławy Przybyszewské mne doslova fascinovala. Myslím, že nijak nenadsadím, když řeknu, že toto drama mi otevřelo cestu k polské kultuře.

Przybyszewského návrat do Poznaň byl neslavný, jeho choti pak se město protivilo už od počátku, výsledkem toho bylo, že v září 1920 Poznaň opustili. Odjeli do Gdaňska, kde Przybyszewski v říjnu 1920 nastoupil místo knihovníka na ředitelství polských drah. Začala se tak poslední fáze jeho života.

František Všečička

Biografie jednajících postav v Evženu Oněginovi

Ve všech ilustracích, uveřejněných v knižním vydání Puškinova „Evžena Oněgina“, jsou Oněgin a Lenskij zobrazeni jako mladí muži. To odpovídá textu Puškinova veršovaného románu. Zdá se však, že ilustrátoři nikdy nečetli příliš pozorně Puškinův text. A tak Lenskij bývá občas představen jako jinoch se světlými vlasy, někdy krátce ostříhanými. Přitom autor jasně píše (II. kap., VI. strofa), že Lenskij měl

...кудры черные до плеч

Vysvětlení, proč Vladimír Lenskij má černé vlasy, najdeme na jiném místě (II. kap., XII strofa):

..... Ленский
Везде был принят как жених ...
Все дочек прочили своих
За полурусского соседа

Slova *полурусского coceda* dal Puškin vytisknout kurzívou, chtěl tedy, aby si jich čtenáři povšimli. Byl-li Lenskij po otci Rus, což se dá předpokládat, pak je možné domnívat se, že jeho matka nebyla ruského původu. Zřejmě pocházela z jižních oblastí carské říše nebo z jižní Evropy vůbec. Měla černé vlasy, které její syn po ní zdědil.

Další nepřesnosti ilustrátorů se týkají věku jednáctičích postav. O Evženu Oněginovi se na začátku románu dovídáme (I. kap., XXIII. strofa):

Все украшало кабинет
Философа в осьмнадцать лет.

V době souboje E. Oněgina s V. Lenským nebylo Evženovi víc než devatenáct let, na ilustracích jsou však oba muži téměř vždy starší, někdy o pět – sedm let. Lenskému tehdy ještě nebylo osmnáct let (II. ka., X. strofa):

Он пел поблеклый жизни цвет
Без малого в осьмнадцать лет.

Zaráží, dovídáme-li se, v jak mladém věku byla provdána Taťánina chůva (III. kap., XVIII. strofa):

..... мой Ваня
Моложе был меня, мой свет,
А было мне тринадцать лет.

Takže няня se vdávala ve třinácti letech za dvanáctiletého chlapce. Byly to divné poměry v tehdejší nevolnickém Rusku. Jenže – kolik že to vlastně bylo sestrám Larinovým, Taťáně a Olze, krátce před soubojem Oněgina s Lenským?

S překvapením se dovídáme, že devatenáctiletému Evženovi píše milostný dopis třináctiletá Taťána (IV. kap., VII. strofa):

Всё те же слышать возраженья,
Уничтожать предрассужденья,
Которых не было и нет
У девочки в тринадцать лет!

Taťanin dopis, psaný původně francouzsky, nevypadá na text třináctiletého dítěte. A co všechno stačila Taťána do té doby přečíst. Přehled její četby (III. kap, IX. a X. strofa) je imponující: Rousseau, Cotin, Mme de Krüdener, Maturin, Nodier.

Poté, co se Taťána z Evženových úst dověděla, že ji nemiluje, začala chřadnout. A u sousedů rodiny Larinových si lidé šeptali (IV. kapitola, XXIV. strofa):

Пора, пора бы замуж ей!

Takže třináctiletá Taťána měla zřejmě nejvyšší čas vdát se.

Olga se o literaturu nezajímala. Byla mladší než Taťána. To tedy znamená, že Lenskij, kterému ještě nebylo osmnáct, se zamiloval do dvanáctiletého dítěte. A tuto dvanáctiletou dívku si Lenskij brzy měl brát. Jsme o tom zpraveni těmito slovy (IV. kap., L. strofa):

Он весел был. Через две недели
Назначен был счастливый срок

И тайна брачныя постели
И сладостный любви венки
Его восторгов ожидали.

Jak je vidět, na začátku 19. století docházelo v Rusku nejen u nevolníků ke svatbám dětí, také u šlechty to nebylo neobvyklé. A Puškin tuto skutečnost zřejmě považoval za přirozenou, jinak by se kriticky nebo ironicky o dětském věku nevěsty jistě zmínil.

Oněgin odjel po nešťastném souboji do ciziny. Vrátil se po delší době (VIII. kap., XII. strofa):

Дожив без цели, без трудов
До двадцати шести годов.

Dovídáme se také, že dva roky před Oněginovým návratem do Ruska se Taťána provdala. Její manžel, kníže N., to Oněginovi na dotaz sděluje (VIII. kap., XVIII. strofa):

«Так ты женат! не знал я ране!
Давно ли?» - «Около двух лет.»

To znamená, že zřejmě pět let po nešťastném souboji, kdy Taťaně bylo třináct let, se osmnáctiletá Taťána provdala za knížete N., generála, který je Oněginovým příbuzným. Teď se tedy šestadvacetiletý Evžen setkává s dvacetiletou vdanou Taťánou. Ta odmítá jeho dvoření a tím končí příběh Evžena a Taťány. Nevíme, co se s nimi dále stalo. Skoro celý život však měli ještě před sebou.

Prohlédneme-li si pozorně ilustrace, na nichž jsou zobrazeni ve skvělé společnosti šestadvacetiletý Evžen a dvacetiletá Taťána, zjistíme, že výtvarní umělci většinou nakreslili nebo namalovali osoby starší než 26 a 20 let. Nedejme se tedy mýlit ilustracemi: Oněginovi napsala dopis zamilovaná třináctiletá Taťána Larinová a odmítla jeho pozdní námluvy sotva dvacetiletá kněžna Taťána N. Kníže byl zřejmě starší než Oněgin. A bojoval pravděpodobně proti polským povstalcům v letech 1830-1831. Taťána o něm říká Oněginovi (VII. kap., XLIV. strofa):

.....муж в сражениях изувечен.

Puškin psal své dílo v letech 1823-1832 a děj románu se odehrává přibližně ve stejné době, v letech 1824-1832. A tak bychom mohli dojít k závěru, že Taťána se narodila v roce 1812, Olga v roce 1813, Oněgin v roce 1806 a Lenskij v roce 1807. K nešťastnému souboji došlo v roce 1825. Taťána napsala milostný dopis Oněginovi v roce 1825 a za knížete N. se provdala v roce 1830. Oněgin se marně snažil získat přízeň provdané Taťány v roce 1832. A tak když román ve verších „Evžen Oněgin“ v roce 1833 v Petrohradě vyšel, mohli se čtenáři domnívat, že Evžena a Taťánu bylo možné potkat v salónech, v divadle či na ulici v Moskvě nebo Petrohradě.

Puškin byl asi o sedm let starší než Oněgin, mohl tedy jako starší přítel soudit titulního hrdinu svého díla se směsí povýšené jemné ironie a neskrývané sympatie. Lenskij, mladší o nějakých osm let než básník, byl pro Puškina nezralý mladík, napůl dítě. Autor veršovaného románu byl o čtrnáct let starší než Olga. Neskrýval, že si hezké,

dvanáctileté dívky bez vážnějších zájmů nijak zvláště neváží. Jeho „milá Taťána“ nebyla žádná krasavice. Tato třináctiletá dívka přitahovala jak Evžena Oněgina tak i Alexandra Puškina vážným zájmem o umění, i když byla zároveň exaltovaná čtenářka sentimentálních románů. Jako vdaná dvacetiletá dokonalá dáma si zasloužila Oněginův i Puškinův obdiv suverénním vystupováním a pevnými mravními zásadami. Byly to vlastnosti, které by si tehdy třiatřicetiletý Puškin přál najít u své manželky. Ta však byla víc než Taťáně podobna Olze, která se zamilovala do důstojníka a rychle zapoměla na svého snoubence Lenského, zabitého v souboji kvůli ní.

Antonín Měšťan

Jeden den Marie Christoforovny

(A. Vasiljevová, *Moja Marusečka*; zamyšlení na způsob „recenze s ukázkami“)

Zdeňka Trösterová

Ve 4. čísle časopisu *Znamja*, ročník 1999, byla otištěna pětaticetistránková povídka (*povešt'*) málo známé autorky Alexandry Vasiljevové *Moja Marusečka*. Informaci, které se čtenářům o autorce dostalo „pod čarou“, můžeme vzhledem k její stručnosti uvést doslovně: „Васильева Александра Алексеевна родилась в Кишиневе. Окончила Литературный институт им. Горького в 1985 году. Живет в Волгограде, работает редактором отдела художественной литературы в журнале *Отчий край*. Рассказы печатает в волгоградской и нижегородской периодике. *Моя Марусечка* – дебют автора в жанре повести.“ (Знамя, № 4, 1999, s. 94). Povídka *Moja Marusečka* byla nominována na prestižní ocenění „Smirnoff-Buker“ za rok 1999, cenu s přemii dvanácti a půl tisíce dolarů však obdržel M. Butov za dílo s názvem *Svoboda*. Reakce na rozhodnutí poroty byly rozpačité. Citujme z denního tisku: „Может быть, в шорт-листе не значилось более совершенное произведение? Значилось. Было бы высшей справедливостью наградить *Мою Марусечку* Александры Васильевой. Талантливая писательница из Волгограда лидирует в ином – ее хорошую прозу ждет теплый читательский прием и долгая жизнь в русской литературе.“ (Н. Дардыкина).

Jestli opravdu dlouhý život, to ukáže až čas. Ale z vlastní čtenářské zkušenosti mohu potvrdit, že *Moje Marusečka* nenechá člověka lhostejným. Přála bych všem rusistům, aby si ji mohli v originále přečíst, což ovšem v době informačních bariér mezi naší a ruskou kulturou není tak snadné. Proto chci povědomí o ní prostředkovat jakousi „recenzí s ukázkami“, i když tento žánr je běžně vyhrazen pro rozsáhlejší literární díla. A nechť je mi dovoleno uvádět ukázky v originále, protože kouzlo povídky spočívá do značné míry v autorčině práci s jazykem. Ta je poučená, moderní, ale přitom „velice ruská“, takže každý případný překladatel bude mít nelehkou práci, aby i po této stránce zachoval odpovídající kolorit.